

پرسش ۱۵۰: آیهی (قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ)

سؤال / ۱۵۰: قال تعالى: (قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ) [384]. وقال تعالى: (يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ) [385].

فالأية الأولى تعد بمغفرة جميع الذنوب ، والثانية ببعض الذنوب ، فكيف الجمع بين الاثنين ؟

خدای متعال می فرماید: (بگو: ای بندگان من که به زیان خویش اسراف کرده‌اید، از رحمت خدا مأیوس مشوید زیرا خدا همه‌ی گناهان را می‌آمرزد؛ او آمرزنده و مهربان است) [386]، و نیز می‌فرماید: (ای قوم ما، این دعوت‌کننده‌ی به خدا را پاسخ گوید و به او ایمان بیاورید تا خدا از گناهانتان بیامرزد و شما را از عذابی دردآور در امان دارد). [387] آیه‌ی اول وعده‌ی غفران همه‌ی گناهان را می‌دهد و دومی، برخی گناهان را. چطور می‌توان این دو آیه را با یکدیگر جمع کرد؟

الجواب : بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله رب العالمين، وصلى الله على محمد وآل محمد الأئمة والمهدين

الذنوب بينكم وبين العباد لا تغتفر، إلا بإعادة الحقوق إلى أصحابها، وتحصيل براءة الذمة منهم، هذا قانون عام (يَغْفِرُ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ)، أي يغفر الله الذنوب التي بينكم وبينه، أما الذنوب مع العباد فلا بد من تحصيل براءة الذمة، وإعادة الحقوق لأصحابها، وفي دعاء يوم الاثنين للإمام زين العابدين (عليه السلام): (... وأسألك في مظالم عبادك عندي، فأیما عبد من عبيدك، أو أمة من إمائك كانت له قبلي مظلمة ظلمتها إياه في نفسه أو في عرضه أو في ماله أو في أهله وولده، أو غيبة اغتبتة بها، أو تحامل عليه بميل أو هوى، أو أنفة أو حمية أو رياء أو عصبية غائبا كان أو شاهداً، وحيأ كان أو ميتاً، فقصرت يدي، وضاق وسعي عن ردها إليه، والتحلل منه. فأسألك يا من يملك الحاجات وهي مستجيبة لمشيئته، ومسرعة إلى إرادته أن

تصلي على محمد وآل محمد، وأن ترضيه عني بما شئت، وتهب لي من عندك رحمة إنه لا تنقصك المغفرة، ولا تضرك الموهبة يا أرحم الراحمين) (388).

پاسخ:

بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله رب العالمين، و صلى الله على محمد و آل محمد الائمة و المهديين و سلم تسليماً.

گناهانی که بین شما و بندگان است بخشیده نمی شود مگر با اعادهی حقوق به صاحبان آنها و بری کردن ذمه از ایشان. این یک قانون کلی است که: (خدا از گناهان تان بیامرزد)؛ یعنی خداوند گناهانی را که بین خودتان و او است می بخشد، اما برای بخشش گناه مربوط به بندگان، چاره ای جز به دست آوردن برائت ذمه و اعادهی حقوق به صاحبان آنها نیست. در دعای روز دوشنبه که منسوب به امام زین العابدین (علیه

السلام) است آمده: وَأَسْأَلُكَ فِي مَظَالِمِ عِبَادِكَ عِنْدِي، فَأَيُّمَا عَبْدٍ مِنْ عِبِيدِكَ، أَوْ أَمَةٍ مِنْ إِمَائِكَ، كَانَتْ لَهُ قِبَلِي مَظْلَمَةٌ ظَلَمْتُهَا إِيَّاهُ فِي نَفْسِهِ، أَوْ فِي عِرْضِهِ، أَوْ فِي مَالِهِ، أَوْ فِي أَهْلِهِ وَوَلَدِهِ، أَوْ غَيْبَةً اغْتَبْتَهُ بِهَا، أَوْ تَحَامُلٌ عَلَيْهِ بِمَيْلٍ أَوْ هَوًى، أَوْ أَنْفَةٍ، أَوْ حَمِيَّةٍ، أَوْ رِيَاءٍ، أَوْ عَصَبِيَّةٍ غَائِبًا كَانَ أَوْ شَاهِدًا، وَحَيًّا كَانَ أَوْ مَيِّتًا، فَاقْصُرْتُ يَدِي، وَضَاقَ وَسْعِي عَنْ رَدِّهَا إِلَيْهِ، وَالتَّحَلُّلِ مِنْهُ. فَأَسْأَلُكَ يَا مَنْ يَمْلِكُ الْحَاجَاتِ، وَهِيَ مُسْتَجِيبَةٌ لِمَشِيَّتِهِ، وَمُسْرِعَةٌ إِلَى إِرَادَتِهِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُرْضِيَهُ عَنِّي بِمَا شِئْتَ، وَتَهَبَ لِي مِنْ عِنْدِكَ رَحْمَةً، إِنَّهُ لَا تَنْقُصُكَ الْمَغْفِرَةُ، وَلَا تَضُرُّكَ الْمَوْهَبَةُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (389) ... و ادای حقوق بندگان را که بر عهده دارم از تو درخواست

می نمایم، پس هر بنده ای از بندگان و هر کنیزی از کنیزانت که او را نزد من حقی پایمال شده باشد که در آن به جان یا آبرو یا مال یا خانواده اش یا فرزندش ستم روا داشته ام یا غیبتی از او کرده ام یا به میل خود یا خواهش دل یا تکبر یا غضب یا

خودنمایی یا تعصب بر او باری نهاده‌ام، این بنده یا کنیزت غایب باشد یا حاضر، زنده باشد یا مرده، و دستم کوتاه شده و وسعم نمی‌رسد از پرداخت آن حق یا طلب حلالیت از او، از تو می‌خواهم ای کسی که رفع نیازها در اختیار او است، و آن حاجات در مقابل مشیت او اجابت‌پذیر و به جانب اراده‌اش شتابانند که بر محمد و خاندان محمد درود فرستی و آن بنده را که بر او ستمی کرده‌ام هر گونه که خواهی از من راضی گردانی و از جانب خود مرا رحمت عطا فرمایی، چرا که آمرزیدن از تو نگاهد و بخشیدن به تو زیان نرساند، ای مهربان‌ترین مهربانان!

أَيُّ يَغْفِرُ لَكُمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الْعِبَادِ بِالْإِعْتِزَالِ وَالتَّوَسُّلِ إِلَيْهِ سُبْحَانَهُ، بَأَنَّ يَكُونُ هُوَ الَّذِي يَعِيدُ الْحَقُوقَ إِلَى أَصْحَابِهَا (إِذَا ضَاقَ وَسَعِيَ وَقَصُرَتْ يَدِي)، وَهَذَا هُوَ الْقَانُونُ الْخَاصُّ (وَبِهِ يَصْبِحُ غَفْرَانُ الذَّنُوبِ جَمِيعاً).

یعنی خدای سبحان گناهایی که بین شما و بندگان است را با دعا و توسل به درگاه او می‌آمرزد، به این صورت که او حقوق را به صاحبان آنها برمی‌گرداند (اگر وسعم نرسد و دستم کوتاه شده باشد) و این یک قانون ویژه و خاص است: (و با او همه‌ی گناهان آمرزیده می‌شود).

وَهُنَاكَ طَرِيقٌ لَغَفْرَانِ الذَّنُوبِ جَمِيعاً يَسِيرٌ، قَالَ تَعَالَى: (مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) ([390])، وَعَنْ أَهْلِ الْبَيْتِ (عَلَيْهِمُ السَّلَامُ) هِيَ: (فِي صَلَاةِ الْإِمَامِ) ([391])، وَعَنْهُمْ (عَلَيْهِمُ السَّلَامُ) هِيَ: (فِي صَلَاةِ الرَّحْمِ، وَالرَّحْمِ رَحِمَ آلِ مُحَمَّدٍ خَاصَّةً) ([392]). فَصَلَاةُ الْإِمَامِ يَعْبُرُ عَنْهَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بِأَنَّهَا قَرْضٌ لَهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَهُوَ الَّذِي يَسُدُّهُ، وَصَلَاةُ الْإِمَامِ تَكُونُ بِصُورٍ: مِنْهَا: الصَّلَاةُ بِالْمَالِ، وَالصَّلَاةُ بِالْعَمَلِ مَعَهُ وَالْجِهَادُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِاللِّسَانِ وَالسَّنَانِ لِإِثْبَاتِ حَقِّهِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ).

در اینجا راه آسانی برای بخشایش همه‌ی گناهان وجود دارد. خداوند متعال می‌فرماید: (کیست که به خدا قرض نیکو دهد تا خدا بر آن چند برابر بيفزايد؟ خدا

تنگدستی دهد و توانگری بخشد و شما به سوی او باز می‌گردید). [393] از اهل بیت (علیهم السلام) روایت شده است که این آیه (درباره صله‌ی امام) است و همچنین از آنها (علیهم السلام) روایت شده است که: (درباره صله‌ی رحم است و منظور از رحم، به طور خاص رَحِم آل محمد می‌باشد). خدای سبحان از صله‌ی امام به عنوان قرض دادن به خودش یاد کرده و این خداوند است که این بدهی را می‌پردازد.

وأکید أن العمل مع الإمام أفضل من إعطاء المال له؛ لأن العمل يرهق جسد الإنسان، وربما كان فيه هلاك جسده إذا جاهد بين يدي الإمام باللسان والسنان.

صله‌ی امام صورت‌های مختلفی دارد، از جمله: صله‌ی با مال، صله‌ی با کار کردن به همراه او، و صله‌ی جهاد در پیشگاه او با زبان و شمشیر (گفتار و عمل) برای اثبات حق امام (علیه السلام).

فكم هي الرحمة عظيمة إذا كان الحجة بين أظهر الناس، حيث فُتح هذا الباب العظيم، وهو أن يكون الإنسان بصلة الإمام (عليه السلام) قد أقرض الله، فيقف يوم القيامة بين يدي الله فيوفيه الله هذا القرض، وهذا العبد لو جاء بعدد رمال البر ذنوباً لغُفرت له؛ لأن له قرضاً عند الله ديان يوم الدين، وهو يعطي الكثير بالقليل، وعطاؤه بلا حساب، فيسدد الله جميع ديون هذا العبد، وذنوبه مع العباد، ويدخله الجنة بغير حساب.

تأکید می‌کنم که کار کردن با امام برتر از دادن مال به او است زیرا کار کردن، جسم آدمی را به مشقت می‌اندازد و اگر در پیشگاه امام با زبان و شمشیر جهاد کند، چه بسا به از بین رفتن جسمش منجر شود. بنابراین چه رحمت عظیمی است که حجت بین مردم (ظاهر) باشد؛ چرا که باب عظیمی گشوده می‌شود؛ بابی که انسان با صله‌ی امام (علیه السلام)، به خداوند قرض می‌دهد و روز قیامت در پیشگاه خدا می‌ایستد و خداوند این قرض را تمام و کمال به او باز می‌گرداند و اگر این بنده به تعداد شن‌های بیابان با

خود گناه آورده باشد، برای او بخشیده می‌شود؛ از برای او نزد خداوندِ دینِ یوم الدین، قرضی است و خدا در مقابل اندک و ناچیز، بسیار عطا می‌نماید (يعطى الكثير بالقليل) و عطای او بی‌شمار است. خداوند تمام بدهی‌های این بنده و تمام حقوقی که از بندگان بر گردن او بوده است را تسویه می‌کند و بی‌حساب به بهشت واردش می‌نماید.

[384] - الزمر : 53.

[385] - الاحقاف : 13.

[386] - زمر : 53.

[387] - احقاف : 31.

[388] - الصحيفة السجادية / دعاؤه (عليه السلام) يوم الاثنين .

[389] - صحیفه‌ی سجادیه.

[390] - البقرة : 245.

[391] - انظر : الكافي : ج 1 ص 537، باب صلة الامام (عليه السلام) .

[392] - بحار الأنوار : ج 24 ص 279 ح 6.

[393] - بقره: 245.